ਹਾਜੀ ਅਬਦੁਲ ਗਨੀ ਖਾਨ & ਅਨ੍ਹ.

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਰਸ.

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 237 ਦਾ 2022

ਫਰਵਰੀ 13, 2023

[ਸੰਜੈ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਅਤੇ ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਆਰਟਸ.170 ਅਤੇ 239ਏ – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ, 2019 – ਐਸ.13 – ਆਰਟ. 170 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ ਛੇ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਤੀਜੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ੀਰਸ਼ਕ "ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ" ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਆਰਟ.170 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਜਿਹੜੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਆਰਟ.170 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਾਗ ਛੇ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਤੀਜੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ – ਇਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਗੂਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟ.239ਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭਾਗ ਛੇ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਤੀਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਐਸ.13 ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ, 31ਸਤੰਬਰ 2019 ਤੋਂ ਆਰਟ. 239ਏ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 – ਐਸ.62 – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ, 2019 – ਐਸ.60 ਅਤੇ ਐਸ.9 – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ – ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ ਪੰਜ ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਐਸ.62 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਦੁਆਰਾ, 31ਸਤੰਬਰ 2019 ਤੋਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਐਸ.60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 90 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਸ.62 ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 2002 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਸ.60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ – ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ – ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਵੀਂ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ।

ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 9 – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2019 – ਧਾਰਾਵਾਂ 62 ਅਤੇ 63 – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਲਈ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ – 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ/ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ – ਫੈਸਲਾ: ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ 2001 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਨੂੰ 2011 ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ

– ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਨੂੰ 90 ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਲਈ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਨੇ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ '2001 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ' ਨੂੰ '2011 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ' ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨਾਲ, ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ 2001 ਦਾ ਸਾਲ ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ 2011 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ 2011 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਧਾਰਾ 63 ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ/ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ 2026 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਮੀ ਰਹੇਗਾ – ਇਸ ਲਈ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ/ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ – ਧਾਰਾ 63 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 2026 ਦੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਪਬਲਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋਰ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾਵਾਂ 10(6) ਅਤੇ 10ਏ – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਗਠਨ ਐਕਟ, 2019 – ਧਾਰਾ 62 – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ – ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਅਭਿਆਸ – ਧਾਰਾ 10(6) ਅਧੀਨ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ – ਜੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10ਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਅਧੀਨ 31 ਜੁਲਾਈ 2008 ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ – ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ “ਯਤਨ” ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 62 ਨੂੰ ਸੋਧਦਿਆਂ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਨੂੰ ਇਸ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਾਫ਼ ਹੈ – ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਨਰਸੰਯੋਜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜੁਲਾਈ 2008 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਅਣਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਹੇਗਾ – ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਵੇ – ਜੇਕਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 – ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ – ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ – ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ – 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਲਈ ਸੀ – 3 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਉਕਤ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ – ਤੀਜੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 21 ਫਰਵਰੀ 2022 ਨੂੰ, ਉਕਤ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਅਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ – ਫੈਸਲਾ: ਇੱਕ ਵਾਰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ, ਜੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ/ ਪੁਨਰਸੰਯੋਜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਕਲਾਵਾਂ 3, 4 ਅਤੇ 239ਏ – ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ – ਸੰਸਦ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ – ਕਲਾਵਾਂ 3, 4 ਅਤੇ 239ਏ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਾਈ – ਫੈਸਲਾ: ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ – ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ – ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਧਾਰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ – ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਤਬ ਤੱਕ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ – ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਅਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਕੇਵਲ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢ ਕੇ ਯੋਗ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਬੇਤਰਤੀਬ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ।

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ – ਫੈਸਲਾ: ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਰਥਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇ – ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਬਣ ਸਕੇ।

ਸਿਧਾਂਤ/ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ – ਸਮਾਨਤਾ – ਦੋ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਮੁਹਾਵਰੇ – ਸ਼ਬਦ “ਉੱਦਮ” – ਸ.10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002।

ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੇ ਸ਼ੀਰਸ਼ਕ “ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ” ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ।

1.1. ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ VI ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਆਇ III ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ੀਰਸ਼ਕ “ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ” ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਭਾਗ VI ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਉੱਤੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਕਤ ਅਨੁਚਛੇਦ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਅਤੇ 239ਏਏ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ VIII ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ ਹਨ ਜੋ ਕੁਝ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 18]

1.2. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪੁਡੁਚੇਰੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਅਜਾਇਬ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਾਇਬ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਦੁਆਰਾ ਢੱਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਚੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੁਆਰਾ, 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਤੋਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ (2) ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ (1) ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 368 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 18]

1.3. ਅਨੁਚਛੇਦ 3,4 ਅਤੇ 239ਏ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:- (ਅ) ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ; (ਬ) ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹੋਵੇਗੀ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨ ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਸਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 368 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੋਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 19]

1.4. ਜਹਾਂ ਤੱਕ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਾਗ VI ਦੇ ਅਧਿਆਇ III ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭਾਗ VI ਦੇ ਅਧਿਆਇ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ। ਚੂੰਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਉਪਬੰਧ (3) ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 23]

ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਖੇਤਰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ।

2.1. ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਪਹਿਲੇ ਐਕਟ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1962 ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 1972 ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਐਕਟ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨੇ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਲੇ ਮੈਂਬਰ ਖੇਤਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4-ਬੀ ਨੇ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਆਦੇਸ਼, 1995 ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 24]

2.2. ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਅਧੀਨ, 1995 ਦੇ ਉਕਤ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਸ਼ਡਿਊਲ ਉਕਤ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ 1995 ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ 83 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਮੇਤਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾਇਆ ਗਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ 24 ਹਲਕਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਖੇਤਰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 83 ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਨਵੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ 83 ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25]

2.3. ਜੇ ਅਤੇ ਕੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ V ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ

ਹੈ। ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਐਕਟ 2002 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਤੋਂ ਜੇ ਅਤੇ ਕੇ ਦੇ ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 26]

2.4. ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ 83 ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਜੇ ਅਤੇ ਕੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ 107 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 114 ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ 24 ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ 83 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 90 ਕਰਨ ਦਾ ਮੰਡੇਟ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 90 ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਦਾ ਕੰਮ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 60 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਨੂੰ ਜੇ ਅਤੇ ਕੇ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਜੇ ਅਤੇ ਕੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੀ ਗਈ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਐਕਟ, 2002 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 90 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 62 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਐਕਟ 2002 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਵੇਂ ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 90 ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਤ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 271[539-A-F]]

2.5. ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 2002 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪੁਨਰਨਿਰਧਾਰਣ ਕੀ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਾਲ 2001 ਨੂੰ ਸਾਲ 2011 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ, ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਾਲ 2001 ਨੂੰ 2011 ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪੁਨਰਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਪਈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ 90 ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਲਈ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ/ਪੁਨਰਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 28 ਅਤੇ 29]

2.6. ਆਰ.ਪੀ. ਐਕਟ ਦੀ 1950 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੁੱਲ 6 ਸੀਟਾਂ ਆਵੰਟਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਵ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਵੰਟਿਤ 6 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਲਦਾਖ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਵੰਟਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 11 ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਂਕਣ ਆਦੇਸ਼, 1976 ਨੂੰ ਕਹੇ ਗਏ ਐਕਟ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਅਤੇ ਲਦਾਖ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼

ਦੀ ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਦੀ ਸੀਮਾਂਕਣ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 30]

2.7. ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਹਰੇਕ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਉੱਲਲੇਖਿਤ ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਦੀ ਸੋਧ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 90 ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਂਕਣ /ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਂਕਣ /ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਵੈਧਤਾ ਨਹੀਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ। [ਪੈਰਾ 31]

6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ

3.1. ਜਦੋਂ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੂਚਨਾ ਜੋ ਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਂਕਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਤੇ (3) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੀਮਾਂਕਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ ਕਾਰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ 83 ਤੋਂ 90 ਤੱਕ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਮਾਂਕਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 32]

3.2. ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 1962 ਅਤੇ 1972 ਦੇ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟਸ ਵੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਮੁੜ-ਸਮਾਂਬੰਧ ਦਾ ਕਾਰਜ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਤੱਕ, ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਅਧੀਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ/ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਲਈ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਹ ਐਕਟ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 33]

3.3. ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ "ਯਤਨ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10A ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਅਧੀਨ ਤੈਅ ਕੀਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ 2008 ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(f) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਦਿਆਂ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਵਿਧਾਨਕ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਸਾਫ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੜ-ਸਮਾਂਬੰਧ ਦਾ ਕਾਰਜ ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਅਨੁਸਾਰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ

ਸੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਲਈ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜੁਲਾਈ 2008 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਅਛੂਤਾ ਰਹੇਗਾ। ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਵਿਧਾਨਕ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਏ। ਜੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੇ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੰਘ ਖੇਤਰ ਲਈ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਬਣਾਏ। ਇਸ ਲਈ, ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 34]

3.4. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 2 ਅਤੇ 3 ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋ ਨਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ ਨਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ, ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਮੁੜ-ਸੰਯੋਜਨ ਲਈ ਪੁਨਰਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੂਮਿਕਾ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ ਅਧੀਨ ਪੁਨਰਸੀਮਾਂਕਣ ਐਕਟ, 2002। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਲੇਖ 4 ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਲੇਖ 3 ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਲੇਖ 3 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਮੁੜ-ਸੰਯੋਜਨ ਲਈ ਪੁਨਰਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਪੁਨਰਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਨਹੀਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ। [ਪੈਰਾ 35][545-ਐਫ-ਐਚ; 546-ਏ]

3.5. 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ, ਪੁਨਰਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਸਨ, ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਸੀ। 3 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜੋ 21 ਫਰਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਕਤ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਅਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਪੁਨਰਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁਨਰਸੀਮਾਂਕਣ/ਮੁੜ-ਸੰਯੋਜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਪੁਨਰਸੀਮਾਂਕਣ ਐਕਟ, 2002 ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਧੀ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 36]

6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਛੋਟ

4.1. ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀ ਉਸ ਦੂਜੀ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ ਜੋ 31 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਸਾਮ, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ□ਹ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ-III (ਐਨ.ਈ.-III) ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਉਪ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ 22 ਫਰਵਰੀ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਉਂਟਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5 ਅਤੇ 6 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 12 ਜੁਲਾਈ 2002 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਹੇਠ ਸਥਾਪਿਤ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਚਾਰ ਰਾਜਾਂ ਅਸਾਮ, ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਲਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10ਏ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਚਾਰ ਰਾਜ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਪਰ 22 ਫਰਵਰੀ 2021 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਾਰਜ

ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮਣੀਪੁਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਉਲਝਣ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, 2001 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਚਾਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਵਾਧਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ 5 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 3 ਮਾਰਚ 2021 ਦੀ ਦੂਜੀ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਲ ਲਈ ਵਧਾਉਣ ਦੌਰਾਨ, ਉਕਤ ਚਾਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਸਿਰਫ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੀਜੀ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10ਏ ਖੁਦ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਦਰਜਾ ਚਾਰ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਿੱਚ, ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4 ਅਤੇ 9 ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸਮਾਯੋਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 37]

4.2. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਕਿ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ 28 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੈਧ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 6 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਸੌਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ 14 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 39]

4.3. ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੀ ਅਰਦਾਸ 107 ਤੋਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ 114 ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 81, 82, 170, 330 ਅਤੇ 332 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 81 ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਅਨੁਚਛੇਦ 82 ਜਨਗਣਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰਵਿਤਰਣ ਅਤੇ ਆਵੰਟਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 330 ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 332 ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ, ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 332 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅਨੁਚਛੇਦ 332 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 332 ਅਧੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਾਰਮੂਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 40]

4.4. ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 114 ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਵਸਥਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਮੰਗਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ

ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 41]

4.5. ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ 2008 ਦੇ ਡਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਆਰਡਰ ਤੋਂ ਵਿਚੋਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਕਤ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ 1976 ਅਤੇ 1995 ਦੇ ਡਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਆਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਕਾਂਸਟੀਚੁਐਂਸੀਜ਼ ਆਰਡਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਸਦੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਡਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1976 ਅਤੇ 1995 ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਆਰਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 11(4) ਅਤੇ 14(5) ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 42][548-H; 549-A-B]

4.6. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਹ ਤੱਥ ਅਣਗੌਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਨੇ 2002 ਦੇ ਡਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੋਧਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਡਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਆਏ 'ਜਨਗਣਨਾ 2001 ਵਿੱਚ ਹੋਈ' ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅੰਕ ਨੂੰ 'ਜਨਗਣਨਾ 2011 ਵਿੱਚ ਹੋਈ' ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ, ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2001 ਨੂੰ ਸਾਲ 2011 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਵੰਡ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਡਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 63 ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਤੁਲਨ/ਡਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਂ 2026 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਮੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਡਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ/ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਧਾਰਾ 63 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੋਰ ਸੰਤੁਲਨ ਕੇਵਲ 2026 ਦੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 43]

4.7. ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਭਰੋਸਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਏ.ਪੀ. ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2014 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਮਾਨਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੇਲੰਗਾਨਾ 'ਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ 'ਚ, ਉਕਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਵਾਬ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। [ਪੈਰਾ 44]

4.8. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਧੁੰਦਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2000 ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2014 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਵੇਂ ਐਕਟਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਨਾਲ ਪਰੀ ਮੈਟੇਰੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ 'ਤੇ ਦਿਲੀਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 2002 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ 2001 ਨੂੰ 2011 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। [ਪੈਰਾ 45]

4.9. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਣੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 370 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ (1) ਅਤੇ (3) ਅਧੀਨ 2019 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੈਧ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਲੰਬਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 370 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ (1) ਅਤੇ (3) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। [ਪੈਰਾ 46]

ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਮਗਾਰ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋ ਸਟੀਲ ਕਾਸਟਿੰਗ, 2004 (6) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 36; ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ & ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, 1967 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 109; ਮੇਘਰਾਜ ਕੋਠਾਰੀ ਬਨਾਮ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ & ਓਰਸ., 1967 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 400 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾ ਰੈਫਰੈਂਸ

2004 (6) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 36 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 9(g)
1967 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 109 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 9 (r)
1967 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 400 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 10(f)

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 237 ਦਾ 2022.

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ)

ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਜੰਧਿਆਲਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸੰਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਸ੍ਰੀਰਾਮ ਪੀ., ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ।

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਐਸ.ਜੀ., ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਮਾਡੀਯਾਲ, ਕਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਮਿਸ ਨੀਲਾ ਕੇਦਾਰ ਗੋਖਲੇ, ਸੌਰਵ ਰੌਏ, ਨਕੁਲ ਚੇਂਗੱਪਾ ਕੇ ਕੇ, ਮਿਸ ਅਕ੍ਰਿਤੀ ਏ ਮਨੂਬਰਵਾਲਾ, ਪਾਰਥ ਅਵਸਥੀ, ਵੈਭਵ ਸਭਰਵਾਲ, ਸੁਧਾਂਸੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਿਸ ਵਿਨਾਇਕਾ ਐਸ ਪੰਡਿਤ, ਰਾਜਨ ਪਰਮਾਰ, ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕਰ, ਮਿਸ ਤਰੁਣਾ ਅਰਧੇਂਦੁਮੌਲੀ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਦੀਪੇਸ਼ ਸਿਨਹਾ, ਮਿਸ ਪੱਲਵੀ ਬਰੂਆ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.

1. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਇਸ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਿਲੀਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਦਿਲੀਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਿਲੀਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ।

ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ

2. ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ 5ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਾਗੂ) ਆਦੇਸ਼, 2019 ਜਿਸਦਾ ਸੀ.ਓ. ਨੰਬਰ 272 ਹੈ। ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 370 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਨੁਚਛੇਦ 367 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਨੁਚਛੇਦ 367 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (4) ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 370 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ "ਰਾਜ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ" ਨੂੰ "ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ" ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। 6ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 370 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਜਿਸਦਾ ਸੀ.ਓ.ਨੰਬਰ 273 ਹੈ, ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 370 ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

3. ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ, 2019 (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਜੇ&ਕੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ') ਨੂੰ ਪਾਸ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਦੋ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ। ਕਾਰਗਿਲ ਅਤੇ ਲੇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਦਾਖ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, 'ਜੇ & ਕੇ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼') ਕਾਰਗਿਲ ਅਤੇ ਲੇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਸਮੇਤ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੇ&ਕੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ 31ਸਤੰਬਰ$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ 2019 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 13 ਦੁਆਰਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁਡੁਚੇਰੀ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸੀ, ਹੁਣ ਜੇ & ਕੇ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

4. ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੂਰਵ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਸਾਮ, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਐਕਸ-ਓਫਿਸੀਓ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 3 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪਹਿਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਸਾਮ, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ 21 ਫਰਵਰੀ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਅਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ।

5. ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 107 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 114 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 24 ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਲੀਲਾਂ

6. ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਚੁਣੌਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਚੁਣੌਤੀ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਸਾਮ, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਚੁਣੌਤੀ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਆਰਡਰ, 2008 (ਛੋਟੇ ਲਈ “2008 ਦਾ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਆਰਡਰ” ਭਾਰਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਕ ਨਵਾਂ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣਾ ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ‘ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ) ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (5) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14,

19 ਅਤੇ 21।

7. ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 13 ਮਈ 2022 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਜੰਧਿਆਲਾ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਕ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 370 ਦੇ ਨਿਰਾਧਾਰਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 3 ਮਾਰਚ 2021 ਅਤੇ 21 ਫਰਵਰੀ 2022 ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ, 5 ਮਈ 2022 ਨੂੰ, ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਇਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਘੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 20 ਮਈ 2022 ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ 20 ਮਈ 2022 ਨੂੰ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ 5 ਮਈ 2022 ਨੂੰ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ, 14 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਮਸੌਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 5 ਮਈ 2022 ਅਤੇ 20 ਮਈ 2022 ਦੀਆਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ/ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ – ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 5 ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਜਵਾਬੀ ਲਿਖਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

9. ਸ੍ਰੀ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਜੰਧਿਆਲਾ, ਜੋ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

(a) ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦੇ 2ਜੀ$_{SUPERSCRIPT}$ ਪ੍ਰੋਵੀਜੋ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 2026 ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੱਕ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ 1971 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਯੋਜਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਨੂੰ 2001 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਯੋਜਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੰਦੀ/ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਯੋਜਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ 6ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀਮਾਬੰਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦੇ 2ਜੀ$_{SUPERSCRIPT}$ ਪ੍ਰੋਵੀਜੋ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 82 ਦੀ 3ਜੀ$_{SUPERSCRIPT}$ ਪ੍ਰੋਵੀਜੋ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਆਵੰਟਨ ਨੂੰ 1971 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ 'ਤੇ 2026 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 330 ਅਤੇ 332 ਨੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਨ 'ਤੇ 2026 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਹੈ;

(b) ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਰੋਕ 2000 ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ (84ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2001) ਦੁਆਰਾ 2000 ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ 2026 ਦਾ

ਵਰ੍ਹਾ ਪਾ ਕੇ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੋਧ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ;

(c) 2026 ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤੱਕ, ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

(d) ਭਾਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੇ ਖੰਡ (3) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਖੰਡ (3) ਦੇ 2ਜੀ$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਯੋਜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਗਠਨ 2026 ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(e) ਅਨੁਚਛੇਦ 82 ਅਤੇ 83 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ 2026 ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁੜ ਸੰਗਠਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ;

(f) 6ਵੀਂ$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਜੁਲਾਈ 2016 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਅੰਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2014 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, '2014 ਦਾ ਐਕਟ') ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਏ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 2014 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਮੁੱਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਰਾਏ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ;

(g) ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਖੰਡ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਮਗਾਰ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋ ਸਟੀਲ ਕਾਸਟਿੰਗ1$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(h) 2008 ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਆਰਡਰ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ;

(i) ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਅਧੀਨ, ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 6ਵੀਂ ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜੋ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਕਾਰਜ ਕਰਨ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ;

(j) ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਦਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿਆਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਣਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਿਤਿਆਨੰਦ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ 3 ਅਗਸਤ 2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ 2026 ਦੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(k) ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਗਠਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6)

ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, 31 ਜੁਲਾਈ 2008 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ;

(l) ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਇੱਕ ਇੱਕਲੇ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ;

(m) ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਸਾਮ, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ 22 ਫਰਵਰੀ 2021 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੰਬਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਕਤ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਪਟੀ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਮਾਪਦੰਡ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(n) ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 59 ਤੋਂ 63 ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਹਨ। ਇਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1)(ਬੀ) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਲਕੇ ਦੀ ਸਰਹੱਦ, ਖੇਤਰਫਲ ਜਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ;

(o) ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਐਫ) ਤੋਂ "ਪਰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਛੋਡ਼ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ;

(p) ਸਾਰੇ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1950 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ;

(q) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 2 ਤੋਂ 4 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ; ਅਤੇ

(r) 5ਵੀਂ ਮਈ 2020 ਅਤੇ 20ਵੀਂ ਮਈ 2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋ ਕਿ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਮੇਘਰਾਜ ਕੋਠਾਰੀ ਬਨਾਮ �ੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ$2_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

10. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਹਨ:

(a) ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਲੰਬ ਅਤੇ ਲੈਚਸ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 6ਵੀਂSUPERSCRIPT ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ 3ਤੀਜੇSUPERSCRIPT ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਸਾਮ, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 14ਵੀਂSUPERSCRIPT ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮਸੌਦਾ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 28ਵੀਂSUPERSCRIPT ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ, ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 6ਵੀਂSUPERSCRIPT ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ;

(b) ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ, ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਆਦੇਸ਼ 20ਵੀਂSUPERSCRIPT ਮਾਰਚ 2022 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ;

(c) ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਰੋਕ ਹੈ। ਮੇਘਰਾਜ ਕੋਠਾਰੀ2SUPERSCRIPT ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਰੋਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 226 ਅਧੀਨ ਉਪਾਯ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਲੇਖ 329 ਵੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਦਖਲ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਹੁਣ 5ਵੀਂSUPERSCRIPT ਮਈ 2020 ਅਤੇ 20ਵੀਂSUPERSCRIPT ਮਈ 2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ;

(d) ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 60 ਅਤੇ 62 ਵੱਖਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 60 ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 62 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜੋ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਿੱਚ "ਸ਼ਾਇਦ" ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਧਾਰਾ 62 ਵਿੱਚ "ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ;

(e) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 2ਜੀ ਸਤੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਦਿਲੀਮਿਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਅਧੀਨ ਕਸਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(f) ਲੇਖ 3 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰਾਜ/ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੇਖ 3 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸੋਧਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਖ 4 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (2) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲੇਖ 368 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੋਧ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ3SUPERSCRIPT ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ

(g) ਲੇਖਾਂ 81 ਅਤੇ 170 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (3) ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਜਵਾਬੀ ਦਲੀਲ

11. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ

ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ

2019 ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਕਾਸ

12. (a) 5 ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 370 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (1) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਾਗੂ) ਆਦੇਸ਼, 2019 (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ '2019 ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦੇਸ਼') ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2019 ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਪਬੰਧ (2) ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖ 367 ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ (4) ਨੂੰ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੇਖ 370 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (3) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ "ਰਾਜ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ" ਨੂੰ "ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ" ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। 2019 ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(b) ਦੂਜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 370 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸੀ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਉਕਤ ਘੋਸ਼ਣਾ') ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 6 ਅਗਸਤ 2019 ਤੋਂ, ਲੇਖ 370 ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਉਕਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 152 ਅਤੇ 308 ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਲੇਖ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧੇ ਗਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ;

(c) ਇਸ ਲਈ, 2019 ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਕਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 6 ਅਗਸਤ 2019 ਤੋਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਏ ਸਿਵਾਏ 2019 ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਦੇ। ਉਕਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ 2019 ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਲੇਖ 370 ਦੇ ਵਰਚੂ ਨਾਲ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਰਤੁਅਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ;

(ਡੀ) ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦਾ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 9 ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੀ। 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਦਿਨ ਵਜੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ, 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਤੋਂ, ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਜਿਸਨੂੰ ਲਦਾਖ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਰਗਿਲ ਅਤੇ ਲੇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯੁਕਤ ਦਿਨ ਤੋਂ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਕਤ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਲਦਾਖ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਤੋਂ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਰਾਜ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਲਦਾਖ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਆਏ;

(e) ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਐਫ) ਵਿੱਚ "ਰਾਜ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਟੇਬਲ-1 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਈ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਏ;

(f) ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਆਫ 1951') ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਘਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਆਫ 1951 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਆਫ 1951 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੋਨੋਂ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1957 (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ "ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਰ.ਪੀ ਐਕਟ") ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1950 (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਆਫ 1950'), ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਸੀ, ਉਹੀ ਦੋ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ;

(g) ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪੁਡੁਚੇਰੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 239A ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੁਣ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 239A, ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪੁਡੁਚੇਰੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ।

13. ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਨੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਯਾਚੀਕਾ ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਿਟ ਯਾਚੀਕਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

14. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਧਾਰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਧਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਬੇਤਰਤੀਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਜੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਤਾਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਹ ਆਧਾਰ ਪਤਾ ਹੋਣ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

15. ਹਾਲਾਂਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਚੁਣਾਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨਾ ਹੀ 2019 ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ 2019 ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼, ਉਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵੈਧ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀਆਂ 'ਤੇ ਖੋਜ

16. ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 1 ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਭਾਗ V ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਭਾਗ V ਦਾ ਅਧਿਆਇ II ਸੰਸਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਭਾਗ VI ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਭਾਗ VI ਦਾ ਅਧਿਆਇ III ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਭਾਗ VIII ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ।

17. ਅਨੁਚਛੇਦ 3 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ, ਸਰਹੱਦਾਂ ਜਾਂ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ I ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 3 ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਤੋਂ (ਈ) ਤੱਕ, ਇੱਕ "ਰਾਜ" ਵਿੱਚ "ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼" ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਆਖਿਆ I ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 3 ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਅਧੀਨ ਸੰਸਦ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ II ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੰਡ (ਅ) ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 4 ਦਾ ਖੰਡ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 3 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚੀ (ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ) ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਸੂਚੀ (ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਆਵੰਟਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ) ਦੇ ਸੋਧ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਸਮੇਤ ਅਜਿਹੇ ਪੂਰਕ, ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪਰਿਣਾਮਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਜਰੂਰੀ ਲੱਗੇ। ਅਨੁਚਛੇਦ 4 ਦਾ ਖੰਡ (2) ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 3 ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 368 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੋਧ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ3 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 4 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੇ ਖੰਡ (1) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੈ।

18. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਂਗੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ "ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ" ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਸਿਰਲੇਖ "ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ" ਅਧੀਨ ਅਧਿਆਇ III ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ III ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ VI ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਨੂੰ ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਹਿਣਾ ਅਨੁਚਛੇਦ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 239A ਅਤੇ 239AA ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ VIII ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ ਹਨ ਜੋ ਕੁਝ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 239A ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"239A. ਕੁਝ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ—
(1) ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ [ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ [ਪੁਡੂਚੇਰੀ] ਲਈ—

(a) ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਜਾਂ

(b) ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ, ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(2) ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 368 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੋਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ

ਨੂੰ ਸੋਧਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਦਾ ਅਸਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 239A ਖੜਾ ਸੀ, ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ। ਅਨੁਚਛੇਦ 239A ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਚੁਣਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ [ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਜੈਂਡਕੇ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਅਧੀਨ, 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਤੋਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 368 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਦਾ ਅਸਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ।

19. ਅਨੁਚਛੇਦ 3,4 ਅਤੇ 239ਏ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਅਧਿਐਨ ਉੱਤੇ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ:-

a) ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ;

b) ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹੋਵੇਗੀ; ਅਤੇ

c) ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨ ਪੁਡੂਚੇਰੀ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਅਸਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 368 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

20. ਹੁਣ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿੰਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 3,4 ਅਤੇ 239ਏ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਣਾਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 13 ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਧਾਰਾ 13 ਇੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪਰਿਣਾਮਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 13 ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 239ਏ ਉੱਤੇ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 368 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

21. ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਚੋਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 107 ਹੋਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੀ ਕਲੋਜ਼ (ਅ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਕਹੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 24 ਸੀਟਾਂ ਤਬ ਤੱਕ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਖੇਤਰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕ੍ਰਿਤ 24 ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 87

22. ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ V ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੱਧੀ" ਹੈ। ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਘੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 107 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 114 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾਇਆ ਗਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ 24 ਸੀਟਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੁਣ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਘੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 90 ਹੈ।

23. ਇਸ ਲਈ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਘੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਾਗ VI ਦੇ ਅਧਿਆਇ III ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਘੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਓਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੰਘੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਓਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 239A ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭਾਗ VI ਦੇ ਅਧਿਆਇ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ। ਚੂੰਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਘੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਉਪਬੰਧ (3) ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

24. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੰਘੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਦੋ ਪਹਿਲੇ ਐਕਟ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1962 ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਐਕਟ, 1972 ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਐਕਟ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਐਕਟ, 2002 ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨੇ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਲੇ ਮੈਂਬਰ ਖੇਤਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4-ਬੀ ਨੇ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਆਦੇਸ਼, 1995 ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4-ਸੀ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਛਪਾਈ ਦੀ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਛੁੱਟ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰੀ ਵਿਭਾਜਨ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਜਾਂ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

25. ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਅਧੀਨ, 1995 ਦੇ ਉਸ ਦੇਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੀਜਾ ਸ਼ਡਿਊਲ 1995 ਦੇ ਉਸ ਦੇਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਆਰਡਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਦੇਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਮੇਤ ਹੈ, ਜੋ ਕੁੱਲ 107 ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ 83 ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾਏ ਗਏ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ 24 ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਦੇਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਆਰਡਰ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸੰਘੀ ਰਾਜਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 83 ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਦੇਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਤੀਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਨਵੀਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ 83 ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

26. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ V ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਦੇ ਕਾਰਨ (a) ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ, ਹੱਦਬੰਦੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੈ। ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 60 ਤੋਂ 63 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੋ:

60. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (3) ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸੰਘੀ ਰਾਜਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 107 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 114 ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਦੇਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—

(ਅ) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ;

(ਬ) ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਿਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਰੇਕ ਹਲਕੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਰਾਖਵੀਂ ਜਾਣਗੀਆਂ; ਅਤੇ

(ਸ) ਹਰੇਕ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਜਰੂਰੀ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੋਧਾਂ ਬਾਰੇ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਬ) ਅਤੇ (ਸ) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗਾ, ਭਾਵ:—

(ਅ) ਸਾਰੇ ਹਲਕੇ ਇਕ-ਮੈਂਬਰ ਹਲਕੇ ਹੋਣਗੇ;

(ਬ) ਸਾਰੇ ਹਲਕੇ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਭੌਗੋਲਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਘਣੇ ਖੇਤਰ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾਬੱਧੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਭੌਤਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਹੱਦਾਂ, ਸੰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(ਸ) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਹਲਕੇ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੋਣਗੇ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

(3) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦਿਸ਼ਤ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਜੋੜੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਹਨ:

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇਣ ਜਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(4) ਜੇਕਰ ਮੌਤ ਜਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(5) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ—

(a) ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ-ਬੰਦੀ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜਟ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਛਪਾਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿਤੀ ਦਰਸਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(b) ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੇਗਾ; ਅਤੇ

(c) ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ-ਬੰਦੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਏਗਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਉੱਤੇ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

(6) ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਹਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

61. (1) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ,—

(a) ਧਾਰਾ 60 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਛਪਾਈ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਣਗੌਲਿਆ ਜਾਂ ਛੱਡੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰੇ; ਅਤੇ

(b) ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਕਿਸੇ ਭੂ-ਖੇਤਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਜਾਂ ਨਾਮ ਬਦਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਪ-ਟੂ-ਡੇਟ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਸੋਧਾਂ ਕਰੇ।

(2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਹਰ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

62. (1) ਨਿਯੁਕਤ ਦਿਨ ਤੋਂ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਜਾਂ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ:

(a) ਧਾਰਾ 2(f) ਵਿੱਚ, ਸ਼ਬਦ “ਪਰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ” ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(b) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, “2001 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ” ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅੰਕ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ “2011 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ” ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅੰਕ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 60 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ, ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ

ਸਰਕਾਰੀ ਗਜਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇ।

(3) ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ, ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

27. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ 83 ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੀਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਦੁਆਰਾ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ 107 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 114 ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ 24 ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ 83 ਤੋਂ 90 ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਮੰਡੇਟ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ 90 ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਵਾਇਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 60 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੈਟਿੰਗ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ 90 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਧਾਰਾ 62 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 2002 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤ ਕਸਰਤ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (a) ਤੋਂ (c) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਸੈਕਸ਼ਨ 62 ਦਾ ਮਤਲਬ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਦ ਸੈਕਸ਼ਨ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੀਡਜਸਟਮੈਂਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 90 ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗ (2) ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਮੁੜ-ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਧਾਰਾ 62 ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਹੱਦਬੰਦੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ (1) ਧਾਰਾ 60 ਦਾ।

28. ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਹੱਦਬੰਦੀ ਐਕਟ 2002 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਮੁੜ-ਵਿਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

"4. ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫਰਜ਼।—(1) ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁੜ-ਸੰਯੋਜਨ, ਜੋ ਕਿ 1971 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1972 (76 ਦੇ 1972) ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਆਵੰਟਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੜ-ਸੰਯੋਜਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਹਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਖੇਤਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੰਯੋਜਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ [2001] ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਮੁੜ ਸੰਯੋਜਨ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੀਟ ਆਵੰਟਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖੇਤਰ ਉਸ ਰਾਜ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਖੇਤਰੀ ਹਲਕਾ ਬਣਾਏਗਾ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਾਲ 2001 ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2011 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

29. ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ, ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 9 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"9. ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਡਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ।— (1) ਕਮਿਸ਼ਨ, ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਫਿਰ, ਹਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਵੰਟਿਤ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ 1971 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੜ ਸੰਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ-ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾਵਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੰਡਣਗੇ, ਜੋ ਕਿ [2001] ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਜਨਗਣਨਾ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਲੱਗੀਆਂ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਧਾਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ:—"

(ਅ) ਸਾਰੀਆਂ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਭੌਗੋਲਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਘਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾਵਰਤੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਭੌਗੋਲਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸੀਮਾਵਾਂ, ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਜਨ ਸੁਵਿਧਾ ਦੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਬੀ) ਹਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਹਲਕਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵੇ।

(c) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਆਰਕਸ਼ਿਤ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਹਲਕੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਕੁੱਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ□ਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਸਥਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ; ਅਤੇ

(d) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਆਰਕਸ਼ਿਤ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਹਲਕੇ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਕੁੱਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ।

(2) ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ—

(a) ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ;

(b) ਇੱਕ ਮਿਤੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(c) ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ◌ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਨਤਕ ਬੈਠਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜਿਥੇ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(d) ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗਾ—

(i) ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ; ਅਤੇ

(ii) ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (b) ਦੇ ਕਾਰਨ, ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਲ 2001 ਨੂੰ 2011 ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ/ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ 90 ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਲਈ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

30. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਲਦਾਖ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਰਪੀ ਐਕਟ ਦੇ 1950 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੂਰਵ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੁੱਲ 6 ਸੀਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਵ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ 6 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਦਾਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 11 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼, 1976 ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੰਜ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਦਾਖ ਦੇ ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਦੀ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

31. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਕਲੋਜ਼ (ਸੀ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਹਰੇਕ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਸੋਧ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 90 ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ/ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਾ/ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਾਮੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ

32. ਡੀਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨਿੰਦਾਜਨਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲਾ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਭਾਗ

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 6ਵੀਂ$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਮਾਰਚ, 2020

ਐਸ.ਓ. 1015 (ਈ). – ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 (2002 ਦਾ 33) ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਅਸਾਮ, ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ, ਨਿੰਨ ਲਿਖਤ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ:-

(i) ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਰਣਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ - ਚੇਅਰਪਰਸਨ

(ii) ਸ੍ਰੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਚੰਦਰ,
ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ - ਮੈਂਬਰ, (ਐਕਸ ਓਫਿਸਿਓ)

(iii) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 243K ਜਾਂ ਧਾਰਾ 243L ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ।

2. ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਰਣਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਸਾਈ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਇਸ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਰਾਜਪਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ।

3. ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ, -

(i) ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2019 (2019 ਦਾ 34) ਦੇ ਭਾਗ V ਅਤੇ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 (2002 ਦਾ 33) ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ (2) ਅਤੇ (3) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੁਨਰਸੰਯੋਜਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਤ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਹੈ ਕਾਰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ 83 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 90 ਹੋਣ ਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੁਨਰਸੰਯੋਜਨ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ ਉਪਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਤ।

33. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੀ ਗਈ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1962 ਅਤੇ 1972 ਦੇ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟਸ ਵੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੀਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੰਮੂ

ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਮੁੜ-ਸੰਯੋਜਨ ਦੀ ਮੰਡੇਟਰੀ ਡਿਊਟੀ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। 31 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਤੱਕ, ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਅਧੀਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ/ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਲਈ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਹ ਐਕਟ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

34. ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"10. ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜ ਦੀ ਮਿਤੀ।—

xxx xxx xxx"

(6) ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਹਰੇਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ, 2 [31 ਜੁਲਾਈ, 2008 ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ] ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ।"

ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ "ਯਤਨ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10A ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 31 ਜੁਲਾਈ 2008 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ। [ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(f) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਦਿਆਂ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਨੂੰ ਉਸ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁਨਰਸੰਯੋਜਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜੁਲਾਈ 2008 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਅਛੂਤਾ ਰਹੇਗਾ। ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਲਈ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇਸਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਰਥਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਬਣ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

35. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 2 ਅਤੇ 3 ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਦਨੁਸਾਰ, ਦੋ ਨਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ ਨਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਐਕਟ, 2002 ਅਧੀਨ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰਸੰਯੋਜਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਲੇਖ 4 ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਲੇਖ 3 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰਾਜਾਂ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰਸੰਯੋਜਨ ਲਈ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਸੀਮਾ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਵੈਧਤਾ ਜੁੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

36. 6 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਧੀ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਸੀ। 3 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਉਕਤ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਤੀਜੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 21 ਫਰਵਰੀ 2022 ਨੂੰ, ਉਕਤ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਅਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ/ਰੀਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣਾ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੈ।

6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ

37. ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀ ਜੋ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ 31 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਦੂਜੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਆਸਾਮ, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਉਪ ਸਕੱਤਰ (ਐਨ.ਈ-III) ਦੁਆਰਾ 2 ਫਰਵਰੀ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਉਂਟਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5 ਅਤੇ 6 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਹੇਠ 2 ਜੁਲਾਈ 2002 ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਅਸਾਮ, ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਣੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਚਾਰ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 10ਏ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਚਾਰ ਰਾਜ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਪਰ 22 ਫਰਵਰੀ 2021 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮਣੀਪੁਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਬਾਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, 2001 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਵਾਧਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ 5 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 3 ਮਾਰਚ 2021 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਦੂਜੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਲ ਲਈ ਵਧਾਉਣ ਦੌਰਾਨ, ਉਕਤ ਚਾਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਡੀਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੀਜੇ ਚੁਣੌ ਦੀ ਧਾਰਾ 10ਏ ਹੱਦਬੰਦੀ ਐਕਟ, 2002 ਖੁਦ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਬੰਦੀ ਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਚਾਰ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਤੇ 9 ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਹੱਦਬੰਦੀ ਐਕਟ, 2002 ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਮੁੜ-ਅਵਸਥਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਲੀਲ ਧਾਰਾ 14 ਸਮੇਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

38. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਮਾਂਕਣ ਦਾ ਡਰਾਫਟ ਆਦੇਸ਼ 14 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ 5 ਮਈ 2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 20 ਮਈ 2022 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਮੇਘਰਾਜ ਕੋਠਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪੀਠ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21 ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਪੀਠ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 9 ਅਧੀਨ ਸੀਮਾਂਕਣ ਐਕਟ, 2002 ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸਦਾ ਅਸਰ ਉਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਸੀਮਾਂਕਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

39. ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸਾਰ ਹੈ ਕਿ 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ 28 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੈਧ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 6 ਮਾਰਚ 2020 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਉੱਤੇ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਸੌਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ 14 ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

40. ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੀ ਅਰਦਾਸ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ 107 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 114 ਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 81, 82, 170, 330 ਅਤੇ 332 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 81 ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਅਨੁਚਛੇਦ 82 ਜਨਗਣਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਦਨ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰਵਿਤਰਣ ਅਤੇ ਆਵੰਟਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 330 ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 332 ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂਕਿ, ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 332 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅਨੁਚਛੇਦ 332 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 332 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫਾਰਮੂਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

41. ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 114 ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

42. ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 2008 ਦੇ ਦਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਜੋ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਕਤ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਲਈ 1976 ਅਤੇ 1995 ਦੇ ਸੰਸਦੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਆਰਡਰਾਂ

ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਿਲਿਮੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ। 1976 ਅਤੇ 1995 ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਆਰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ 11(4) ਅਤੇ 14(5) ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

43. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਨੇ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਆਏ '2001 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ '2011 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ' ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ, ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗ (1) ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2001 ਨੂੰ ਸਾਲ 2011 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਵੰਡ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 63 ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਤੁਲਨ/ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ 2026 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਕੜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਮੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ/ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ। ਧਾਰਾ 63 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹੋਰ ਸੰਤੁਲਨ ਕੇਵਲ 2026 ਦੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

44. ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਭਰੋਸਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਏ.ਪੀ. ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ, 2014 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਵਿੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਨੁਚਛੇਦ 170 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਵਾਬ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ।

45. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਧੁੰਦਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਵਾਇਦ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ, 2000 ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ, 2014 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਵੇਂ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ 45 ਹੈ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਦਿਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 2002 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਲ 2001 ਨੂੰ 2011 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

46. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਣੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 370 ਦੇ ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (3) ਅਧੀਨ 2019 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੈਧ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਲੰਬਿਤ ਯਾਚੀਕਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਪਟੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 370 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (3) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ।

47. ਇਸ ਲਈ, ਰਿਟ ਯਾਚੀਕਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate